

ЗАГАДКА ЯК ТИП ТЕКСТУ

Лінгвістична наука останніх десятиліть демонструє підвищений інтерес до тексту як об'єкту дослідження. Зокрема це пояснюється тим, що сучасна наука прагне «пояснити мову як глобальне явище, як повноцінний засіб комунікації, намагається глибше дослідити зв'язки мови з різними сторонами людської діяльності, що реалізуються через текст» [3, с. 5].

Мета дослідження полягає у виявленні комунікативно-функціональних і структурних характеристик українських та англійських загадок у світлі дискусійних проблем енігматичної семасіології.

Відповідно до зазначеної мети поставлено такі **завдання**: схарактеризувати лінгвістичний статус загадки, виявивши конструктивні особливості цього типу тексту; виявити структурну та текстову організацію української та англійської загадки.

Предмет вивчення – текстові та структурні особливості української та англійської загадки в функціонально-комунікативному аспекті.

Об'єкт дослідження – тексти української та англійської загадки.

Термін «текст» запозичено у середньовісній латинській мові з лат. *textus*, що походить від дієслова *textere* – «ткати», «плетсти», *textus* відповідно означало «тканина», «мереживо». Науковці по-різному визначають текст як одну з основних категорій мовознавства, і узагальнюючи наведений матеріал, можемо сказати, що текст – це вища комунікативна одиниця, яка складається з комунікативно-функціональних елементів, організованих у систему для здійснення комунікативного наміру автора тексту відповідно до мовної ситуації [2]. Конкретизувати дане визначення дозволяють критерії

текстуальності, які більш детально ілюструють зміст складної та багатогранної лінгвістичної категорії «текст». Серед них: подільність; зв'язність; когезія або змістова цілісність; когерентність, тобто семантична єдність тексту; акцептабельність (ставлення реципієнта до тексту, його очікування); інформативність (відношення інформації, що подається за допомогою тексту до мети комунікації); ситуативність або внутрішня та зовнішня побудова тексту відповідно до певної типової ситуації; інтертекстуальність (зв'язок конкретного зразка тексту з текстами певного виду); культурологічний критерій, який передбачає культурологічну основу конкретного зразка тексту, що існує у певному замкненому або міжкультурному середовищі.

Цей перелік також не є вичерпним, але спираючись на ці основні внутрішні та зовнішні критерії текстуальності, ми дійшли висновку про можливість виділення загадки як окремої цілісної комунікативної одиниці із властивими їй характерними ознаками у окремий тип тексту.

Українська та англійська загадка з погляду синтаксичної організації виявляє виразні ознаки надфразної єдності з чітким поділом її на питання (образна частина) й відповідь. У питанні (образній частині) загадки засвідчено специфіку фольклорного тексту – стійкість і відтворюваність, формульний характер та варіативність. Для загадки в українській та англійській мовах характерні усталені звороти, «блоки», композиційні фрагменти, лексична й граматична варіантність, «динамічна» формульність виступає диференційною ознакою тексту загадки [2, с. 11]. Як і будь-який текст, загадка характеризується змістовною та структурною цілісністю.

Виокремлення в тексті української та англійської загадки двох складників – власне тексту загадки та відгадки до нього, тобто обмеження всього комунікативного акту двома репліками не є випадковим, але головна відмінність загадки як діалогічної єдності від інших питально-відповідних єдностей полягає в тому, що загадка не утворюється спонтанно, не народжується в конкретній ситуації, а функціонує переважно в незмінній

формі як певний стереотип. Якщо звичайний діалог виникає в процесі спілкування, то загадка реалізується як форма спілкування.

Цілісність тексту загадки можна довести, спираючись на теорію номінації. Опис семантичної структури загадки передбачає вивчення процесу розгортання значення слова, що має бути вгадане, за виявленням ознак, якими репрезентується зазначений у тексті загадки предмет. У загадках зв'язок плану змісту формули загадки з денотатом (відгадкою) навмисно приховується, шифрується шляхом особливого трансформованого опису реальності. Збігаючись з лексичною номінацією при позначенні окремого, простого денотата, загадка одночасно відрізняється від неї розгорнутим характером найменування. Форма загадки може складатися з одного складного або простого речення, а також включати до свого складу більше одного речення.

Номінація ототожнюється з тими лексичними одиницями, які служать у тексті закодованими позначеннями денотата і його частин. Денотатом тексту загадки стає певний не названий у самому тексті об'єкт, а образна частина її – розгорнута дефініція, тлумачення відгадки. Номінація текстом загадки означає, що образна частина становить синтаксичну, фразову номінацію, співвідносну з денотатом, тобто загадка як текст виступає номінацією певного денотата.

Отже, ми розглядали поняття «загадка» у функціональному і феноменологічному аспектах як процес загадування і його результат, враховували динаміку взаємодії всіх форм подання тексту загадки, зважаючи на їх специфіку. З палітри різноспрямованості виділених гіпотез простежується загальна тенденція –загадка завжди являє собою текст.

Перспективи подальших досліджень полягають у вивченні структурно-змістовної побудови загадок як текстів культурно-побутової спрямованості.

Література

1. Белова А. Д. Поняття «стиль», «жанр», «дискурс», «текст» у сучасній лінгвістиці / А. Д. Белова // Вісн. «Іноземна філологія». – К. : КНУ, 2002. – Вип. 32–33. – С. 11–14.

2. Гальперин И. Р. Текст как объект лингвистического исследования / И. Р. Гальперин. – [6-е изд.]. – М. : УРСС Эдиториал, 2008. –144 с.
3. Тураева З. Я. Лингвистика текста (Текст: структура и семантика) :[учеб. пособие для студентов пед. ин-тов по спец. № 2103 «Иностр. яз.»] / З. Я.Тураева. – М. : Просвещение, 1986. – 127 с.

Сунь Хаобинь
Державний заклад «Південноукраїнський
національний педагогічний університет імені К.Д.Ушинського»
Китай
Зуб Анастасія
Державний заклад «Південноукраїнський
національний педагогічний університет імені К.Д.Ушинського»
Україна

РЕАЛІЗАЦІЯ КОМПОЗИЦІЙНО-МОВЛЕННЕВОЇ ФОРМИ «ОПИС» У РОМАНІ ДЖЕРОМА КЛАПКИ ДЖЕРОМА «THREE MEN IN A BOAT»

Дослідженню тексту та його композиційно-мовленнєвого членування, а саме: портрет, пейзаж та інтер'єр як складову композиційно-мовленнєвої форми «опис» присвячені роботи таких вчених як: Б. Б. Березевська, М. П. Брандес, В. В. Виноградов, Н. Ю. Гулієва, О. О. Калінюк та інші. Під композиційно-мовленнєвої формою розуміються складні мовні єдності, структуруючі думки, впорядковуючи її розвиток, які надають їй цілісність і закінченість.

Портрет як складова композиційно-мовленнєвої форми «опис» може мати різне змістове наповнення, кожне з яких відрізняється в залежності від форм його використання. За визначення Т. В. Насалевич розуміють портрет як словесне перерахування зовнішніх особливостей людини, виду його особи, фігури, одягу та ін.

Важливою складовою композиційно-мовленнєвої форми «опис» є